

הנני

מתוך קטלוג הגלריה לאמנות ע"ש בלה ושמחה נורנברג, אוניברסיטת בר אילן

מה עובר בין עולמות שחציים כאן וחציים בתוך הרוח? הבטחה. הזיכרון נמלט עכשיו מכליה שהובטחה לו על-ידי הגוף. הוא מתעורר, משביע את האמנות להשיג על כוחה הזוכר. להבטיח, שקיום שהוטבע בו חותם-היעלמות, יהיה ללא-הרף.

בקומפוזיציות שלפנינו יש ארכיון דמויים שחלקם המכריע נכחד עם יהודי אירופה. ציוריו של אבי שָׁבִים אליהם כעבודת-אבל^{*}. מרגע שסומנו, שוב אי-אפשר לנטוש אותם, והם הופכים חלק משפה חזותית מכוונת זהות. על אלו ידברו אחרים. אני רוצה להרהר בצבע, בחומר שמסגיר את האניגמה של יצירה זו. בו מצאתי את החידה האמיתית, את המרחב הפנימי אליו פרש האמן כדי ליצור.

את הזעיר קל להפיג, זאת למד על בשרו. האם לכן הוא מערים על הבד, מעמיס? בסימני הצבע יש צעקה הרוצה לגעת ישר מפעימת הלב, ללפות אותה באבחת מכחול. עין תלולה יש לצייר, חשוכת עפעפיים, וקווי הרשתית הם סולמות של אור. שם, מתפרצים בפסיעות מהירות, בלהט, באותו חוסר סייג, כאילו מה שלא יאחז בזיזים של צבע, יאבד. עליה להספיק לאגור, להאיר מתוכה את מה שנחשך. אבל שם גם עלולים ליפול.

צפיפות עזה כל-כך של צבע עשויה להיוולד במי שנגע בשחור המסמא של המוות. כך מגלה הצבעוניות את צידה השחון. מסתמן בה ריק אגב ניסיון נואש לגרשו. כאילו מעשה נורא וחמור עלול ומתרחש. כאילו אין הצללים מעניינה של העין. עליה רק לוודא שהחיים חיים. אבל באופן פרדוכסלי דווקא הצבע מחליש, מוביל להתפרקות, מסתמן כפעולה אפשרית של מחיקה. שהרי מה שאינו מטיל צל, מטיל ספק בעצם קיומו של היש. סימני חולשה מתחלחלים בתוך מרקם הצבע. הם לא נועדו להעלם, משום שדווקא העדרם הגלוי יקרא כמעט נואש לנגיעות העין של הצופה. כמו בצילום, אלו ירכתי חדר-החושך שבו שבים ונתקלים במה שכבר שיכלנו, אף שעוד רגע יגיחו תמונות-אור כדי להיות.

מצבורים אלו של אור וצבע מקבלים אצלו מימד יהודי משום שהלילה הוא התווך האמיתי שלהם. ממנו הם מתאמצים להגר. מות שאור הבשיל את קליפתו לפרי. נובט ונבעת. לפיכך, זה אינו צבע משכר הנכון לטעום רק עינוגים. וודאי שאינו דקורטיבי. לראותו כך יהיה להבין במשמעות מוטעית. להפך, דבר-מה נוגע שם בקצוות כדי להעמיד כוחות נפש למשהו זולתו. יותר-מכל, יש בצבע שבועה. נדר שהנשמה נודרת להעיד, אף שהיא יודעת שעדות ומעידה (נפילה), קשורות זו בזו. אחוזות בעברית באותו שורש.

^{*}בהיקף הזיכרון מהדהד שמו של הבן נתן, שהוא גם שם הסב שנשמד. שם שנחתמת בו בקשה לנתינה, מעין חוזה שעשוי להפדות. חוזה מוזר שאינו קושר. אלא ששם מזמן לו גורל, והיום מוגן מכל מחלוקת, החוב נפדה. מוזיאון זה הוא גם פדיון האב בבן, הבן באב.

מאגרים אלו הוא מעמיד לרשות מה שאבוד. בשמם הוא מתיר לעצמו לעבור על הצווי לא תעשה לך פסל ותמונה. גוף ההכרה שלו, הלא גשמי, מתיר.

אבל מאיפה לקח אותם? מי העמיד אותם לרשותו?

אמי. היא זו שמתמסרת, נמסרת על דרך השלילה. היא נכונה להיחלש. להישכח. להעלם. אך הכרח אובדנה מעיד עליה בתלות נסתרת. מעבר למראית העין, בקצה הנעדר, היא שמעוררת את הנפש אל החיזיון. ממנה הוא מיצה משהו כה מזין, מלא נוחם. אמי, שכל הווייתה קורנת את מסתרי ה"הנני" היהודי, אמנות זו חבה לה כמעט הכל.

* * *

ה"הנני" הוא נשי במהותו. לפחות בשפת החוויה שלי. זוהי אותה ערגה מוחלטת להנתן. ללא-תנאי או שיור. מתוך שכחה עצמית. דווקא לכן יש בה קדושה בלתי נשכחת. במידה שהעצמי קיים למען האחר, כל כמה שהקירבה נעשית קרובה יותר, האינסופי מבליט את עצמו. זוהי תופעת ההשראה. סבילות הפורצת ב"הנני", גורס לווינס, היא משהו העולה על החיים והמוות. זוהי דלות רק לכאורה. בזיקה למסתורין, זוהי התכוונות אל המוחלט. בחלל שנשתמר פנוי, שנפשה של אמא פינתה עבורו, באותם קווים עם כאב, הפציע חיזיון. כמו בבריאה, הצמצום היה תנאי.

נשמתה היא איפה דימוי החיים שנפרש בחומר. לא המתווה של פניה, לא קימור-גוף, רק החיות. אותה סגולה נדירה- בעומק שאמי העניקה, היא שהוליכה את ידו של אבי מהפֶּלְטָה אל הבד. הוא טבל בצבע כאילו היה תיעוד מסתורי של האהבה.

כל אלו כמוסים במילה העברית "צבע". רבוי פנים מתגלה למי שקשוב לה. הקשבת. כשלעצמו קרוב הצבע אל חומר ההיולי, הטרום צורני. אבל מסתמנת בו הבנה של פרידה, עיצוב, חיתוך צורה, מה שעתיד להיות בָּדול לעצמו לכשיסתמנו גבולות. היפרדות באה מן החוק הפנימי של החיים. האם משום כך העֶצֶב? קו נקשר בה במילה בחוט קולי דק. (צבע - עיצוב - עצב). ועדין, מה שמכריע, מה שעומד לפנינו הוא קודם כל "יהי אור". לשון בראשית שדרכה צבע, ליבת-האור, הוא ארוס עמוק, חיוכו החי של אלוהים.

"יצירות ששמעתי מבטאות את הנשגב" - אומר פרוסט - "דליתי מעצמי כדי להבינן, הפקדתי בהן את המיטב שאצירתי בקרבי, את העמוק ביותר". מה שחצה דרכם כמו פצע, מדורג לאינסוף שלי. אמי ואבי הם הפתח שלי אל הנשגב.

